

LO RAMON

Los moixonets comensan á refilar tendrament sas bellas cansons; la verdor de la vinya es hermosa, molt hermosa, es una verdor humida, trista: encara las llàgrimas restan brillants, si caych no caych, per tota la estensió de las fullas. Ja per la xemeneya de la masía surt fum, enlarrantse recte cap al cel que, pur y blau, te encara oberts uns quants ulls de mirada esmortuhida, parpellejant, cansada. Ni un alé d' ayre's mou, jquina quietut tan ensopidora!

Al lluny, qu' es bonich! Sembla com si al derrera la muntanya s' hi calés foch, pero un foch gran, inmens: sos resplandors se veuen en l' horitzó fins á perdres en l' infinit del espai. Ja es dia; que Deu 'ns lo donga bó!

Ja es dia, lo gall llença al ayre son desafinat quequere-quech, y, com si fos senyal qu' esperessin, grinyolant y feixugas s' obren las portas de la masía, donant pas á una curta comitiva composta del amo: un vellet de xeixanta anys, fort encara, ple de salut y honradás á tot serho com á bon pagés del Camp de Tarragona; son hereu: un xicot qu' está si fa no fa als vinticinch, alt, sapat, forsut y, com son pare, bon cristiá; un ruch carregat ab la sárria, los corns plens d' atmetllas,

nous, avellanas y altras fruytas de la cullita del mas! Aixís que surten del portal, lo vellet, posant un peu en lo pedrís, se dona ayre y cama assí, cama allá, s'asseu sobre del ruquet, y, alsas, cap avall falta gent.

Pare y fill van mudats ab sas millors robes: lo pare, de vellut y gorra musca; lo fill, seguint la costüm en mal hora comensada, no vesterix de la manera típica del pagés del Camp, sino que l' seu trajo es de llana, pantalón llarch y americana, cubrint lo seu cap ab una flamant catxutxa.

Agafant lo ronsal, l' hereu estira al ruch tot cridantl': arri! arri! Mes com lo ruch no está avesat á fer feynas depresa, s' escolta al hereu com qui sent ploure.

—No cal anar depresa Manel—diu lo pare—déixal estar al ruch; ja hi arribarérem á temps; totjust ha eixit lo sol.

—¡Cóm s' entén! Aneu errat pare, al menys fa tres quarts que ha eixit.

—Que n' ets de tanoca—orna l' pare ribent satisfet—avuy tot te triga menys la sortida del sol, que l' has fet sortir avans d' hora.

—Oh, es molt lluny lo Vendrell!—s' atreví á objectar lo Manel.

—Oytal si ho es, no me 'n parlis, cau per allá á la Amèrica!

—No, lo qu' es ab aquest pas, ja serà la hora del rucó (1) quan hi arribérem.

—D' aquí al Vendrell no hi han més de quatre horas... llargas dius?... sí, pels senyors... no hi han més de quatre horas; varem quedar que hi havérem d'esser á mitjdía, ves, compata ab los dits, ves si no hi serém de sobras, si Deu vol; vaja home, calma, be prou que os lleurá l' badoquejar!

—De segur que á casa la Madroneta ja han sortit més de dues vegadas al terrat per veure si arribérem.

—Verge Santa y que n' ets de criatura! fins á las dotze, home, no 'ns esperan, com qu' es la hora convinguda ab don Pere, lo senyor Notari!

—A cal senyor Notari es aquella casa tan altassa y tan maca que hi ha allá baix á vora de la Iglesia, veritat? es molt bonica, tota pintada de vermell... La Iglesia també n' es molt

(1) «Rucó» brenar.

de maca... si no que á n' aquells quatre sants que hi ha al costat de la porta 'ls hi falta nas, oy? fan una fatxa més estranya! Cóm es que l' senyor Recior no 'ls ne fa fer un de nou per cada hú?... Y l' mercat del Born, eh, qué bonich?... vaja, tot ho es de maco al Vendrell, hi ha uns *carrers de casas!*

—Que 't diré jo, las vilas no m' agradan pas y encara menos com més grans son.

—Quin génit que teniu pare. Per vos sols es bonica la masía; no més os agradan los boscos y las vinyas! No sé com vos ho mireu? A las vilas s' hi está molt rebé, molt; hi han cafés...

—Just! cafés, aixó, cafés!..., vetaquí lo més dolent de las vilas. Qui diu cafés, has d'entendre, fill meu, que diu tota mena de vicis coneguts y per coneixer... No me'n parlis de las ventajas de las vilas grans com lo Vendrell; las sé ben bé totes: si cal pa 'l tens á la fleca, si 't falta vi 'l tens á la taberna y de verduras, patatas, llegums, tot ho trobas al mercat. Aixó va molt be pel jovent d' avuy dia, sí, pero jo 'ls hi dich á tots los vendrellenchs al plegat que 'l pa fet á casa pot ser més barroher, pero de qu' es fet d'espigas de xeixa no me'n cap lo dupte, y ells qui sab lo que menjan; lo vi de las mevas botas podrá ser trepitjat per uns peus bruts de terra, pero 'l que ells se beuhen, avans d' esser embotat quí sab si deixa rapa y pallofas! Jo 'ls hi diría... pero deixémho corre, que ara 'm recordo d' una altra cosa! Pensa escriure al Ramon, escriuli demá mateix; esplícali tot, punt per punt, demá mateix sens falta, que hi pensis... si trigavas á dirli s' enfadaria y ab rahó.—

Lo Ramon es altre fill: lo cabaler. Te dos anys menos que l' hereu; es un xicot molt espavilat y carinyós: era la nina del ull de la seva mare, que al cel sia. Fa uns dos anys que travalla á Vilafranca á casa d' un senyor comerciant de vins qu' es poch ó molt parent seu.

* * *

Camina que caminarás sota un sol verament sstellador, sense que hi valgués pera refrescarlo la marinada que comenava á pujar, eran ja á la entrada de la vila. Ab la conversa que tenían, sobre l' objecie que 'ls portava al Vendrell, no vegeren á un jovenet que caminava carretera amunt directa-

ment cap á ells. De sopte en Manel alsá 'ls ulls y, fixantse en lo caminant, exclamá ab un crit que expressava alegria y admiració, tot á la vegada:

—Lo Ramon!

—Lo Ramon!—feu també 'l pare, adonantse allavors del cabaler.—Lo Ramon!—deya tot content—d' ahont surts?

—Jo mateix, pare, jo mateix—digué 'l que arribava corrent á besarli la má, tot donant la seva al hereu—jo soch, que os vinch á veure.

—Y donchs cóm ha sigut aixó?... que estás malalt potser!... Oh, es que t' trobo tot groch!

—Gracias á Deu estich ben bó... sino que feya temps que no os havia vist, y com ara es época de calma he demanat vuyt días al principal... y aquí 'm teniu que he arribat al Vendrell en lo tren de tres quarts de deu y ara os venia á esperar.

—Ah, ¿donchs que ho sabías que avuy arribavam?

—L' Andreu de ca 'l Naria m' ho ha dit.

—¿Y no t' ha dit per qué?... ¡Es estrany! tothom ho sap... jes estrany!

—Y potser ell no, com que no's cuya de res! Oh, jo 'l coneix be: de vegadas, me'n recordo quan eram petits y anavam á un mateix estudi. Si algú li preguntava qui s' havia barallat al celler de casa seva, ja podía esser veritat que hi hagués hagut barallas, que lo qu' es ell no 'n sabía res... Es un xicot que no's cuya de ningú; jo 'l coneix molt, nos fem forsa, fins á voltas m' ha escrit á Vilafranca.

—Donchs vením... mira, demá t' hauria fet quatre ratllas: ja t' ho diré per qué vením; es que 'm caso; com d' ensá que la mare es morta á casa va tot malament, saps, lo pare y jo hem pensat que lo millor es fer un casament, y rés, me caso, ab qui dirías?... Cá, no ho endevinarás... Ab la pubilla més maca del Vendrell, ab la Madroneta!... ¿Qué tal, qué te 'n sembla?

—Bé, me sembla bé—feu en Ramón ab senzillesa.

—¿Be? ¿no més be? Sembla que no t' agradi prou—li pregunten pare y germá. Saps alguna cosa en contra de la Madroneta? Dígala per mor de Deu, digas, ¿qué? ¿Per ventura no es una bona noya?

—Pero ¡qui us empeny! Si us dich que m' está be, que m' agrada, que m' agrada molt!

—¡Ah!—feren abdós com traguentse un pes del demunt que 'l dupte 'ls hagués posat.

* * *

—Tothom es á ca 'l notari á fe 'ls capítols: la núvia, son pare y sa mare, lo Manel... No més hi falta 'l Ramón que se'n ha anat á veure l' Andreu de ca 'l Naria pera dirli una cosa de que s' ha descuydat. Prou l' esperan la núvia y sos pares qu' encara no l' han pogut veure.

Tots están contenis; to's riuhen... menos la núvia que d' ensá qu'ha arribat son promés, sembla que está capficada.

—Madroneta—li diu lo Manel—¿cóm es que no estás alegra? ¿Que t' ha impresionat aixó dels capítols?... Vaja, som-riu, sino 'l meu germá podrá dir que m'he triat una dona lletja... Mírat, veus, una llágrima: ¿y encara dirás que no estás trista?

—Deu los quart, ¿se pot entrar?—fa una veu desde la porta.

—*Miqui 'l*—diuhen los futurs sogres.

—Endavant—lo senyor Notari.

—Ola, Ramón. ¿Qué tal, Ramón?—

Tots li fan preguntas y se 'l miran y remiran. L' un diu que s' ha tornat gras, l' altre que s' ha tornat sech. En lo que tots convenen es en que s' ha tornat més serio. Després del com ve y cómo va, cadascú torna á seure en sa cadira esperant la terminació de la feyna. La núvia queda asseguda entre 'ls dos germans; ella y 'l Ramón no s' han dit cap més paraula que lo precis pera saludarse: sembla qu' estigan renyits. De sopte 's tomba 'l Ramón cap á n' ella y á mitja veu li dona la enhorabona de la sort que fa casantse ab son germá qu' es un gran hereu. Ella, com si no 'l gosés á mirar, se gira tant poch com pot y li diu ab una veu casi imperceptible:—Gracias.—Y tornan á quedar muts. Ningú enrahona, sols se sent lo rach rach de la ploma de D. Pere. De tant en tant aquest silenci s' interromp per alguna pregunta que fa 'l senyor Notari, y altra vegada domina 'l soroll de la ploma rascant en lo paper.

—Madroneta—torna 'l Ramón, baix, molt baixet y com sortint d' un enfadós ensopiment—escolta.—Y acostantshi á cau d' orella tant mollet que ningú 'l sent. Mentre lo Ramón

lí parla, la Madroneta's torna groga, groga que sembla que s'afini y tot d' un plegat cau en basca.

—¿Qu' es aixó?—esclaman sos pares.

—¿Qué ha estat?—diuhen tots.

Ningú sab lo que 's fa, tothom crida; lo despatx del notari s'ha convertit en un embull: cadiras revoltas, papers y llibres per terra...

—!Reyna Santíssima!—fa la pobra mare—¡qué tindrá la meva filla!—

La senyora de D. Pere, caritaiva, porta un cetrill de vinagre y á cópia de fernhi fregas als polsos y fernhi aspirar pera tornar en sí:

—¡No 'm vull casar!—son las primeras paraules que diu. No 'm vull casar... no gosava dirho... he reflexionat... soch massa jove.

—¿Qué diu? ¿cóm?—crida 'l Manel.

—;Y ara, qué passa?—fa tothom ab gran sorpresa.

—Que no 'm caso—torna á dir la núvia, mirantse al Ramón; que no 'm vull casar!—

Y en va que supliquin, que demanin motius, No's vol casar: ja ho ha dit tot.

—Aixó es burlarse de nosaltres—fa 'l pare tot cremat.—Aném, fills, cap més tracte ab gent tant informal.

—Pero...—esclaman los futurs sogres tan estranyats com los mateixos ofesos de lo que passa.

—Estigui bo, don Pere, y perdoni; ja passaré qualsevulga dia; fills, sortíim.—

Dit aixó, emprenen la vía dels carrers que portan á la carretera, y 'l ruch al devant fan lo camí de retorn cap al mas. Passa un hora que no's diuhen res; sols pensan, pensan trencant per la carretera qu' es llarga igual; á 'l un costat vinya y fins molt lluny la plana; á 'l altre costat una muntanyeta pellada, no pas perque 'l pí no hi arreli, sino perque una endomiada má 'ls ha segat tots d' un á un. Lo sol cau aplomat igual, igual, sense mimvar sensiblement y las cigalas mentrestant endressan á la Natura lo seu amohinós brugit.

¡Quánta monotonía!

Camina que caminarás, arriban á vistas de ca 'l Pros, l' hostal; una caseta blanca, sola, al costat mateix de la carretera.

—Si voleu menjar alguna cosa—diu lo pare—entrarém á ca'l Pros. Lo que's per mí no tinch pas gana.

—Ni jo—contestan un y altre.

Y com si sols esperés que algú hagués trencat lo silenci, lo Manel, tot concirós, se posa á parlar del cas estrany que 'ls ha passat.

—Per mí la basca l'ha deixada un xich tonta y no sabía 'l que's feya.

—Déixaho estar—respón son pare—no te'n recordis més.

—Oh, es que pot molt ben ser! Qui sap! Tal vegada demá 'ns envihin un recado dihent qu'ella se'n desdiu de lo que ha dit.

—¡Y cá! ¡Aixó ho veurém!—saltá 'l Ramón.

JORDI MARISTANY.

A MON FILL JAUME

Fill de mon cor, sols comptavas
la tendresa dels sis anys,
y á cada hora demostravas,
per ser home tots afanys.

Sá y robust fá ben pochs días,
ja ho vas dir que 't morirías,
sent de tots tan benvolgut.

Y has volat com ser puríssim,
per voluntat del Altíssim,
mes nosaltres t' hem perdut.

Ja malalt, al entristirnos,
reprimint nostres sanglots,
—No ploreu—sé que vas dirnos—
jo al Cel pregaré per tots.—

Sí, fill, junta tas manetas,
y ab tas bonas germanetas
encomanéunos á Deu:
per los que tan t' estimavam
y ab festas d' infant gosavam;
¡per tots prega, fillet meu!

JAUME CASAS y PALLEROL.

abacupas enllen existit
tretze al fons dels pels
casos d'altres vam per veure
que en tots els punts de l'obra
fremolissa l'aturada o no s'

que es perdre el matmoratius ar
que en tots els punts de l'obra
fremolissa l'aturada o no s'

SOBRE L' ABIM

(POESÍA PREMIADA AB MEDALLA DE PLATA EN LOS JOCHS FLORALS DE
TOULOUSE DEL ANY 1896).

¿Ahont vas ab tanta fal-lera,
oh Mon dels ideals nous,
que no tens moment d'espera?
Espanta la polsaguera
y l'terratrémol que mous.

Si es que fent soroll procura
aturdirte tu mateix,
jalerta ab las desmesuras!
donchs caurás, si no 't detures,
á un abím que esfereheix.

Y esbojarrat, com divagas
sens esma ni pensament,
la naturalesa estragas;
en los peus te s' hi fan llagas,
que fins al cap van prenen.

Y eixas nafras asquerosas
que't malmétan la salut,
jamay, jamay veurás closas,
bebent ayguas verenosas
d' un manantial corromput.

Ets anat rompent las trabas
de la dolsa Relligió:
contra 'l jou de Deu t' esbravas,
y de no sufrir t' alàbas
cap mena de subjecció.

~~BOLETA~~
¡Lluny! tota lley que refreni
los destemplats aperits:
¡lluny! virtut que 'ls encadeni:
vinga 'l plaher que enageni
fins á fer perdre 'ls sentits.

Y ubriacat de delicias,
desinvoltas las passions,
rabejante entre inmundicias,
sens que 't fá l' infern caricias,
rendinte á llurs seduccions.

Per ell la llar abandonas,
l' innocent goig ja no 't plau,
l' honestedat arreconas,
ab los vicis t' engrillonas,
fente 'n miserable esclau.

Ab desdenyosa arrogancia
llensas la Fé de ton pit;
la Pàtria befas per rancia,
l' amor pur no te sustancia
pera ton cor esquit.

La pobre ànima, enervada,
ja no es senyora del cos;
la materia cangrenada,
la vida li ha enmatzinada;
tot son coratge li ha fos.

Y, nafrat, sents un desfici
que no te s' aplaca may:
arrastrat pel malefici,
clous los ulls al precipici,
perque no te dongui esglay.

Per atresorar riquesas
los medis no 'ls miras prim;
per vergonyosas empresas
no t' espantan las baixesas;
passas per tot, fins pel crim.

Si la conciencia murmura,
ja callará ab un mós d' or;
si la dignitat t' atura,
arrencarte no t' apura
aquest sentiment del cor.

¡Oh mon, mon! ¡quina ceguera!
lluny de Deu ¡cóm t' has perdut!
¡torna enrera, torna enrera!
¿no veus que endevant t' espera
la mort en l' esclavitut?

¿No sents d' horrible tempesta,
que brahola apropi, apropi,
trons y llamps y un vent que empesta
amenassante la testa
esberlártela d' un cop?

Ta feblesa prou tremola
veyent tan propé'l perill;
mes, rodola que rodola,
del abism t' atrau la gola,
del avern te cega 'l brill.

Y ab veu ronca, atronadora,
volguent l' oratge ofegar,
y encés per febre traydora,
vas cridant: «¡afora, afora!
¡fora Deu!... jo vull manar!»

Han pres totas las follias
en ton regirat cervell:
jal Cel, oh mon, desaffias!
¿no veus que 'ls trets que li envías
en llamps te 'ls retorna Ell?

Sas justas iras provoca
lo desmesurat orgull
que al pregón abim t' aboca:
y jay! que l' Cel será de roca
si tu no mudas de full.

¡Sálvat! retorna á la via
de la virtut y l' honor:
cerca en la Fé la energía,
en la Pátria gallardía,
deleytes purs en l' amor.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL.

PROMETENSA

I

Be prou que 't so vist, pàgesa xamosa
passar la palanca quan 'navas á Aplech,
ton pas enciser y ta gentilesa
de mon cor tendrívol t' han fet l' ídol bell.

Soleta pel bosch trescavas lleugera,
caputxa y faldillas rumbejant á pler,
—Poncella d' Abril—m' he dit, quina rosa!
potser de ma casa ne faría un cel...

De la festa anyal m' he posat la roba;
armilla de pelfa, cadena d' argent,
gech de panyo bo, faixa y barretina
y rera l' orella fresquet un clavell.

Agafo 'l bastó y al muscle la manta
y ab quatre gambadas t' he assolit al rech,
te 'm poso al costat y garla que garla
com en le boscúria fan los ocellets.

Del camí hem seguit totas las marradas,
 la feixa, la baga, l' empriu y l' aulet,
 y encara lo temps ha passat de pressa.
 Com dues magranas hem 'rivat vermelles.

En lo temple sant tota la gentada
 sentir contant glorias á mossen Joseph
 del bon patró glorias per qui celebravan
 la festa alegroya del fressós aplech.

Tots dos hem entrat á dintre l' hermita
 y aquella gentada s' ha girat en pés,
 com t' has tu torriat, xamosa María,
 al véure 't sopteda per tant bellugueix.

II

Potser so trigat, mes cumpleíxo 'l pacte,
 pagesa xamosa, del jorn benhaurat;
 aquí tens l' anell de mon prometaje
 trigaré pochs dias á durte al altar.

Avans so volgut completar la casa
 porque tu la trobis jardinet preuhat,
 los corrals ben plens de boví y de llana,
 la caixa replena, celler curullat.

Regina serás del mas de la Serra
 las altras minyonas com t' envejarán!
 Mes déixalas dir, llengas de serpota
 que mal á las casas sols saben portar.

T' espera 'l servey per ser á tas ordres,
 criadas, porquieres, pastors d' ayre franch;
 tots van esposant tas gracias preuhadas...
 Y fins cansonetas t' ha tret lo sagál.

Ja 'm sembla que 't veig com una matrona
siguent de ma casa lo més ferm puntal
del corral al hort, tresscantne lleugera
cuydant afanyosa xisclosa avirám.

• • • • •
Potser so trigat, mes compleixo l' pacte...
Pagesa xamosa, ja 't so demanat
aquí tens l' anell de mon prometatié
penyora que deixa lo pacte sellat.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

ESTA LLEI D'OBRE MORTS I VIDA DELS VIVENTS
INSTITUÏT PER LA SEVA VIDA EN VIDA

PELS MORTS

Totsants ja fina... Cap á la plana
las fullas secas van rodolant,
y de l' hermita s' ou la campana
que pels morts toca de tant en tant.

Camp y viletat tristó' respiran...
Comensa á ploure cap dalt al bosch,
y 'ls llauts de pesca lo timó giran
que 'ls morts s' atansan y 's va fent fosch.

Boy tots los masos se tancan d' hora,
poch á poch quedan sols los camins,
y la plujeta rondinadora
creix y ab la fosca va mar endins.

F. BARTRINA

LO SANT TRAVALL

L'Arcís era 'l únich fill que Deu havia donat á un matrimoni menestral, que ab trevalls y constancia y tenint á la pensa la dita de sos pàres difunts de que 'l terrassá no deu perdre may de vista la Caixa d' Estalvis, arribá á ser amo de dos camps y una vinya comprats ab los dineros que conreuant las terras del mas de la Creu havian anat arreconant. En Pau y la Reparada eran talment dos escarrassos de feyna y matinejavan sempre, tant en la estiuada com en lo fret hivern, encare que 'ls bruels de la tramontana y las neus gebressin los camps y boscos de la encontrada. Marit y muller á trench d' alba, y moltas vegadas abans y tot, eran ja de peus en terra. La Reparada se vestia y se rentava y cap á la cuyna á fer bullir la olla ab que cohia las sopas per son marit y fill. Agafava quatre brins secallons, los encenia ab los lluquets, acostanthi dos tions d' alsina que durant lo sant dia cremant y fent fumarola servian d' escalf per aquella cuyna, que semblava feta á posta pera deixar sentir lo fret que en los días curts del any aclapara.

La Reparada prenia la ganivetá y tallava 'l pá negre, fet
LA RENAIIXENSA.—XXVII.

de ségol y de blat de la cullita. Bullía l' aygua y ab uns grills d' all y uns brots de farigola feya bullir y rebullir las sopas, fins que eran flonjas com una esponja. En Pau, mentrestant, entrava á la estable y tirava á la menjadora unes quantas garrufas ab barreja de primis y segó que la *Morena* devorava com si fes quinze días que no hagués tastat res.

La Pàula treya la olla de la llar, la posava demunt de la rònega taula, y, abastant del escorredor dos plats negres, los omplenava á curull.

En aixó baixava l' Arcís, y, asseguts al banch de fusta, comensavan á menjar aquellas sopas que la Reparada acabava de coure y ab un santiámén las despatxavan, fent de tant en tant un trago de vi negre com una mora, cullit en la vinya que tantas suhors los hi costava.

No menjaven pas ab més gust lo dia de la festa major del poble.

S' aixecavan, prenían un crostó de pá que assaborían tot desfermant la *Morena*, que enganxavan al carro, ficanthi los arreus del treball, y, tot cantant y esbufagant se feyan passar lo fret que 'ls arraulía. Caminava l' carro, guiat l' animal per l' Arcís, fent via cap al camp ahont tenían de fer la llaurada.

Encare era negra nit: tan solzament se sentia la tramontana ab sos xiulets; lo fret tallava l' alé, deixant á pare y fill arraulits dintre l' carro; los aucelleis, amagats en las bardissas ab lo caparró sota las atas, esperavan tremolosos que arribés de nou lo dia pera referse, saltant y brincant, d' aquell fret aclaparador que mitj los esmortuhía; y la *Morena* anava avansant y tirant, treyent fumarola pels nassos. Lo carro trontollava ab las pedras y regueras, ab las pujadas y baixadas, y 'ls dos cantant ó be xiulant feyan sa via, fins que arribavan després de llarga estona al punt de la feyna.

La terra era freda com un gel, los arbres, las bardissas y las herbas ab sa mullena acabavan d' aumentar lo fret que sentían sos cossos. Baixavan ja del carro y, tremolosos, desfeyan los guarniments de la *Morena*. En Pau arreglava l' arada y comensava sa tasca, mentres l' Arcís ab la fanga conreuhava una feixa de regadíu que tenían prop del rieró, servint d' hortet pera plantarhi hortalissas.

En Pau guiava la *Morena*, girant y capgirant la terra,

plena de sahor, anant del un cap al altre de la pessa obrint solchs á la terra, preparantla per sembrar lo blat, que era la esperansa falaguera que, anant be, los assegurava nostre pá de cada dia.

L' Arcís ab la fanga entre mans la clavava, l' enfonzava y, aixecantla de cop, aplegava las fangadas una al costat de l' altra. La matinada anava acostantse massa poch á poch per lo que 'ls dos volían. Sembla que 'l sol no gosés á aixecarse, y en Pau anava llaurant y fangava l' Arcís; travallant sempre. Lo fret picava de bo de bo, y 'l dia anava apareixent, sempre calmós, sempre ab tardansa. Carejava ja un xiquet més; l' aubada s' estenia, y allá lluny, lluny, entre duas serraladas un rajolí trist, esmortuhit, comensava á fer reapareixer la vida en los camps propers de la encontrada. Los aucellets piulavan y corrían d' un camp al altre, saltant per los arbres, buscant per tot arreu lo grá de blat percut, los cuchs que per la terra s' escorrían, la brosta y la llevor d' herba, y 'l sol pujava sempre calmós, brillava, més no dava escalfor, y 'l vent totduna xisclava. Los camps ab la llum tornavan á la vida; los pastors apareixían ab sas remadas; los bens escapsavan tot caminant y fent sa vía los brins de las herbas y esbrotonaven las bardissas, y 'l gos, buscant y flayrant sempre, corria d' un cantó de marge al caminal. Per los camps vehins ja's feynejava. Allá una parella de bous ab sa cansonera marxa; més enllá 's veyan alsar las fangas que uns aixecavan ab la terra y altres las hi clavavan y la terra esperava l' hora de rebre la llevor, que ab la pluja y 'l sol de primavera tornaría de nou á fer somriure aquells voltants. La espléndida natura brillaria alashoras, esclatant altra volta las flors en los camps y en las marjadas; las vinyas treurían sa verda pampolada; los atmetllers mostrarián la blanca y primerenca flor endiumenjant la terra, y la auzellada ab sos refilets y cantarellas ompliría d' esperansas venturoosas los cors de la gent del camp que sempre travalla, may para, y, tot travallant, canta cansons en l' hivernada, tristas com la natura quan lo sol brilla y no escalfa; ó de goig quan lo sol, més espléndit, llença sos raigs que escalfant la terra, fa cremar l' ayre. L' auzellada cansonera baixará á las fondaladas, saltant en los rierons, abaixant lo caparró y alsantlo ensantlo enlayre. Allavors lo jovent s' alegra de bo y de bo, y treu balladas novas y ena-

mora minyonas y fadrinas tot corrent per las festas majors. Somriu tot y tothom, fora dels vellets del poble que s'entrissen recordant aquellas diadias que ells també joyosos passaren cantant com passarells y saltant per las marjadas.

E. FINA Y GIRBAU

LA PATRIA XICA?

La Patria xica! Com si 's digués
la menos que altra, la tantost res!

Cada vegada que á mas orellas
eixa paraula ve á resonar,
sento las galtas de tant vermelles
com fa posarme, xardorejar.
Més que despreci, créchla una ofensa
que m' esborrona tota la pell,
com la escupina que 'l neci llença
contra la cara de qui es més que ell.

La Patria es una! Gran ó be xica,
es ella y fora... sense rival!...
com nostra mare, lleixa ó bonica,
que es ser la nostra lo principal.
Qui la pert, orfe l' infelís resta;
si altre n' hi donan, madrastra li es!
¿L' amor d' aquella cóm dará aquesta,
si estimarne una podém no més?

Tenir dos patrias, si fos possible,
 vindría á fernes, Deu m' ho perdé!
 fills de dos pares, idea horrible
 que ab fanch esquitxa de perversió.
 Guardém que enteli ni una mascara
 de tal baixesa lo bé rebui:
 ¡Deu beneheixi la noble mare,
 la santa Patria hont hem nascut!

Allí hont la propia llengua es parlada,
 allí en sa Pàtria troba's iothom,
 y pobre ó xica, sols sia honrada,
 tots, tots fem gala de dú 'l seu nom.
 De la sanch pura de nostras venas,
 de las historias de prop la llar,
 y de sas glorias, com de sas penas,
 cap home digne pot renegar.

Be poden dirli, siga allá hont siga,
 que de sa parla no entengan mot,
 sens una porta ni una má amiga,
 cants, góigs y festas, sentli estrany tot;
 be poden dirli que aquella *terra*
 com á la propia te d' estimar...
 Contra natura qui hi vaja s' erra:
 ni que 'l matessin s' ha de lograr!

¡Oh Catalunya, la benvolguda
terra que 'ls ossos guardas dels meus,
 per estimarte may ha calguda
 formarme idea dels valers teus!
 Cenyint corona, menant l' esteva,
 pobre com ara, gran com abans:
 tu, tu ets la sola, la Patria meva,
 l' única mare dels catalans!

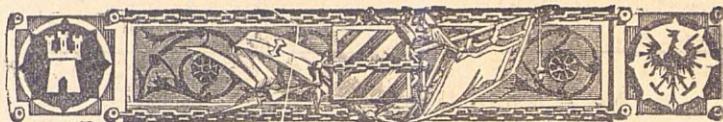
De Patria xica qui 'l mot als llavis
 s' arrisqui á treure, parlant de tu,

llot se li torni la sanch dels avis,
no vulga serli germá ningú.
La pau de casa tant més anyori
com á la Patria maltractará,
dels fills que engendri sols desdenys plori
y amarchs li tornin l'aygua y 'l pa!...

**La sanch hò crida, la rahó ho creu:
sols una Patria, com un sol Deu!**

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LA CREU DEL POBLE

Damunt de tres ó quatre
grahons vells y trencats,
s'als a una Creu de pedra
pora 'l camí real.

Sa llum alegre y nova
li envia 'l sol quan naix;
quan mor, á la vesprada,
li dona l' últim raig;
y en la nocturna fosca
son tronch y brassos blanxs
fantástica illumena
l' astre de amor y pau.

Quant ou l' Ave-María
lo llaurador cansat,
pera tornar á casa
á ella encamina 'l pas.

Lo carreter en ella
clava los ulls, pensant
que jubilós s' acosta
l' hospitalari hostal.
Y 'l pobre que la vida

guanya estenent la má,
en ses trencades pedres
troba llit y capsal,
y potser ensomía
que Deu, d' ell apiadat,
baixa del cel apostà
per durli un tros de pá.

Junt á la Creu de pedra
hi ha un poblet amagat,
y prop, entre verdisses
plenes d' aucells cantant,
jo un petit niu tenia,
que l' amor fea gran
Un hortet ple de roses,
de taronjers voltat,
una alquería blanca
y un ayrós miramar.

Quant Septembre calmava
los fochs caniculars,
de fruytes ensucrades
omplint vergers y camps,
hi anava tots los dies
fugint de la ciutat.

Ma tartaneta negra
tirava un poltro brau,
que alsant blanquissim núvol,
corria com un llamp;
y entre la polsaguera,
com púrpura imperial,
les rojes cortinetes
volaven flamejant.

Passava 'l pont magnífich,
lo populós rabal,
lo monastir, que un príncep
bastí com un palau,
los poblets que noms guarden
dels moros y romans
y al acostarme, l' ànima
ixia als ulls, buscant
la Creu, y en mon adintre

dient: «Allí estarán.»

Baix de la Creu de pedra,
 sobre 'ls grahons trencats,
 la santa companyera
 dels meus bens y 'ls meus mals,
 dels fillets rodejada,
 me guardava costant.
 al vórem, tots corrien:
 lo majoret davant,
 després les germanetes,
 dos ángels casi iguals,
 manolls de flors silvestres
 portant sempre en les mans.
 Lo xicotet de casa
 sa mare alsava en alt,
 y ell los brassets obría,
 com si digués: «Hi vaig.»
 ¡Antiga Creu del poble!
 ¡Oh Creu dels recorts grats!
 Per temps y temps que visca,
 no he de oblidarte may.

TEODOR LLORENTE

QUADRET

¡Qué bonica la vaig veure
sortint de la nit l' Alambra,
mal tapada per la boyra,
dematí-dematinada,

al toch d' horas de *la Vela*,
á la claror que fa l' alba,
á la olor fresca dels lliris
al remor pausat de l' aygua;

sense aquell sol del Mitj-dia
que l' ombra y l' misteri amaga,
sense colors, sens bullici,
sola... tranquila... emboyrada!

F. BARTRINA

SOSPIRS DE UNA LIRA CATALANA

Vida, Mort y Renaixensa.

A MON AMICH LLUIS GISPERT
FERM CATALANISTA Y CULTIVADOR DE LAS LLETRES PATRIAS

I

¿Quí l' ha vista més gloria y més grandesa,
quí l' ha vist ja més nom y més ressó?
¡Catalunya, lo llot de la vilesa
que 't llansa gent indigne
jamay podrá esborrarne—la sanch de ton penó!

Jo t' he vist néixer ferma y coratjosa
lo conquistar fou sempre ton bressol,
te gronxares en lluytas valerosa
y 'l pas que tu portares
fou sempre com de l' áliga—l' espayosíssim vol.

Tas glorias resonáren per la terra
tos fets encar resonan per lo cel
puig ¡Deu y Patria! fou lo crit de guerra
dels fills de ta nissaga
que en lo penó hi portavan—las barras y la creu.

Feu pas als almogávars, ferma rassa,
brancall gloriós del arbre catalá,
téulos pas; son valor tot ho traspassa;
javant, coratje y fora!
lo pit del almogávar—jamay ha reculat.

Que las cantin per mí las tres glorias,
Catalunya, la patria de mon cor,
aqueells valents que á Orient feren victorias,
que s' alsin de sas tombas
aqueells que 'l mar passáren—y 's feren seu mitj mon.

Que ho digui 'l Rosselló, que ho digui Atenas
que ho digui la Sicilia si n' ets gran,
que ho diguin si son fermas tas cadenas
y 'ls moros de Mallorca
que 'ls diguin alt als héroes—que 'ls váren escornar.

Que 's llevi en Jofre de sa tomba freda
y alsí 'l penó que un jorn barrá ab sa sanch
lo penó que triomfá per mar y cleda
que tremolá en la Grecia,
que sols la fera enveja—pogué fer regular.

Alseus los Berenguers de Barcelona,
lo vostre nom no morirá pas may,
diguéu si es gran ma patria y sa corona
si 'l ceptre que portáreu
no remogué las ayguas—y traspassá las valls.

Mes aturéus los héroes de l' historia
devant del noble rey del Aragó
devant d' aquell qual gloria fon la gloria
devant del rey en Jaume
que fou l' au de la Patria—d' espayosíssim vol.

Que fou l' áliga ferma y enaltida
que la gloria mirá de fit á fit;

ovira 'l mon y pega una embrandida
joh Deu! ¿qui la detura?
la creu que du ab las barras—la creu que du en son pit.

Aixís foren los llors y las grandesas
que 'l catalá ab sas gestas conquistá
jamay sens creu ma patria feu proesas
pus passan abrassadas
la creu junt ab las barras—á la inmortalitat.

II

Mes, ay, dius la Castella—l' enveja destructora
bullía fervorosa—com negra tempestat,
un bes volgué donarnos—¡despótica, traydora!
ab bes d' hipocresía—las barras has petjat.

¡Y no fos més! Tas urpas—al front nos las clavares
joh Deu! Tu t' emportares—las glorias de l' avior,
la creu de nostras barras—feresta 'ns arrancares
ta vanitat superba—enverina 'ns lo cor.

Respón, respón, Castella—¿hont es, hont lo portares
lo nostre compte en Jaume,—lo noble catalá?
¡Respón! Los crims que feres—ab llot los soterrares,
mes, ah, també has de sebrer—que 'l llot un jorn se 'n vá.

Ferrán lo d' Antequera,—respón tú per Castella:
¿per qué n' engrillonares—al compte catalá?
que 'l mate ta nissaga—pot fondres nostra estrella,
lo nostre pit y gloria—jamay s' enrúnará.

A cada jorn ma patria—un nou grilló portava,
á cada jorn ma patria—un nou sospir llansá.
¡Avant, que ja flaqueja—la que de llors s' ornava;
avant las sanguoneras—del regne castellá!

Avant, sí, sí; enmatzinala,—en Joan, la Catalunya,
joguet de la madrastra,—ensórrans ton coltell;
ton Carles agonitza,—sa espasa ja no empuanya;
no tingas por... ¡ja fina!...—¡ma patria fina ab ell!...

Mes, ay, que ta memoria—ha d' esser malehida,
butxí de nostra patria,—pel poble catalá.
¿No sents ton fill en Carles—de l' altre mon com crida?
Demana sa venjansa,—¡lo cel l' escoltará!

Un jorn la Catalunya—caygué de mort ferida,
un jorn de desventura,—de malehit ressó:
un rey d' estranya rassa—nos arrencá la vida,
empresoná á ma patria—y 'ns esqueixá 'l penó.

¡Traydor de nostras glorias!—¡Felip, l' infern t' espera!...
Lo mal que 'ns reportares—be t' ha de sobre greu...
La pátria que escanyares—ab traydoría fera
demana sa venjansa.—¡Felip, prega á ton Deu!

• • • • •
¡Goseu las sanguoneras—del regne de Castella,
goseu del arbre patí—feroixes destralers;
ja ha mort la Catalunya,—la enlluernadora estrella;
ja ha mort la que envejáreu,—no cridará pas més.

III

Mes no; be us ho pensáreu—que may gemegaría
ma patria benvolguda—que un jorn van escanyá.
Son cor te massa vida,—no mor pas ab un dia,
jamay domar poguéreu—lo cor del catalá.

Y avuy ja s' arrevolca—la pobre Catalunya
dessota la vilesa—que l' front li va sellar,
y avuy ja mitj s' aixeca;—si s' alsa y l' arma empuanya,
teméula á nostra patria,—que tot ho ha d' arrasar.

Ahir plorava trista,—avuy ja s' alsà y crida,
y aprés potser que brame—talment com l' huracà.
¡Guardes de sa nissaga—quan s' alsà encoratjida,
apar la torrentada—que baixa al desbordà!

També 'n tenim nosaltres—de destralers, Castella;
de puny y de coratje—que 'ls teus ne tenen més;
com més are 'ls estrenys—més ferms farán estella;
¡com més s' endinsa l' ona—més forta surt després.

La Pàtria que jemega—avuy més ferma crida,
vol rompre las cadenes—que l' vol li han deturat.
¡Oh Deu! si més la fermau—pel jorn de sa embestida,
no sé qui ha d' aturarla—son vol de llibertat.

JOSEPH PARÀREDA y SALA.

¡¡POBRE ENRICH!!

TOThOM coneix al estudiant.

D' una hora lluny ja li diuhen:—Vosté deu estudiar, veritat?

Sembla que ho portin escrit á la cara. Fins los que menys s' hi paran, al poch rato de parlarhi, coneixen quina carrera cursan. Entre ells ja ho diuhen: un estudiant esbojarrat, Medicina; que fa cara de senyor, Dret; que sembla un capellá ó te cara de sabi, Filosofia; que la naturalesa no l' ha fet com los demés, ja se sab, Mestre d' estudi.

L' Enrich estudiava medicina y, no obstant, no tenía res d' esbojarrat y sí molt de tranquil. Era estudiós, amich de divertirse. Entre aquestas dues cosas passava 'ls anys de sa carrera. Las discussions de patología y las artísticas eran lo tema de sas conversas sérias, que quan se tractava no més que de passar la estona, llavors sa boca era una máquina de fer riu-re. A son costat no podía haverhi may ningú de mal humor, y aixó feya que á primer cop d' ull, se 'l pogués pendre per un cap lleuger sense ideas propias ni criterí sólit en res.

Mes s' hauría equivocat de mitj á mitj qui en tal concepte l'hagués tingut.

Ja feya temps que no l' havia vist y després d' haver anat al Hospital á las horas que ell hi tenia classes y no trobantlo may, un company seu m' enterá de que una malaltia l' havia portat fins á las portas de la mort y que havia sortit á fora pera referse, encara que, á son parer, tota la alenada pura y plena de vida de nostras montanyas no la tornarián al Enrich.

Lo que naturalment se m' ocorregué fou preguntar per la causa del seu mal, y, satisfet mon interés, me contá la historia del pobre amich, que si á vossaltres,—llegidors meus—vos fa la trista impresió que á mí m' f-u, vos demano perdó d' havérvousla referida.

* * *

Feya ja temps que l' Enrich estava enamorat d' una d' aquestas noyas que entre la ostentació y las riquesas han sapigut guardar son cor dels perills que envoltan á tothora l' ànima dels poderosos. Corresponía ella al estudiant de la manera que ho fa un cor qu' estima, passant per sobre d' aquesta malehida barrera que tot ho esguerra y á tothom entrebaixa, per demunt d' aixó que 'n diuhen conveniencia social.

Vingué un dia en que la immensa fortuna del pare de la María, que aixís s' anomenava la estimada del Enrich, se n' anà á rodar. Res: un daltabaix á n' aquella casa del pla de Palacio que esclafá ab lo pes d' una baixa á varias familias y entre elles arreplegá á la que, fins llavors, no havia coneugut més que riquesas. La María seria pobra com ell.

Com va anar no ho sé. Mon company rebé una carta que deya aixís: «Enrich del cor: Un daltabaix de fortuna m' obliga á fugir ab los meus pares; no sé ahont anirém. Encara que sia á la fi del mon t' escriuré. Teva sempre.—*Maria.*»

Poca cosa ja més puch dirli de la promesa del nostre amich. Los afanys que tingué pera sapiguer ahont paravan no son per dits. L' Enrich ja no era 'l mateix. Tot en ell havia fugit: la afició al estudi, lo divertirse, las bromas. Era lo carácter oposat al que avans tenia. Molts dias no venia á classe. Anava á casa seva y 'l trobava tirat demunt del llit ó ab

los ulls espurnant assegut en un recó del seu quartó y esperant notícies de sa estimada.

Un dia va sapiguer que no se n' havían anat de Barcelona y que vivíen amagats en un quint pis d' un dels arrabals de la ciutat.

Mes cóm trobarla, sense saber la direcció!

Pero, més que tot, á n' ell lo que l' desesperava era l' no rebre carta de la María. No ho podia ni tantsols entendre.

Per fí eran ja á últims de curs del any passat quan rebé una carta d' una amiga de la María, en la que li deya que sa estimada estava malalta y, sense recursos sos pares per cuydarla, la havían portada al Hospital.

Jo era á casa seva quan li entregaren aquesta carta—me digué qui 'm contá aquesta historia.—Tal com estava, sortí seguit per mí cap al Hospital. Atravessarem lo pati y pujá las escalas bon xich devant meu, puig m' era impossible seguirlo. Com lo porter lo coneixía de passar la visita, l' deixá entrar, signal que feu ab mí.

Los ulls afollats, lo pas insecur, anava mirant de llit en llit buscant l' objecte de son sospir, esperant trobarlo per llen-sarshi foll d' amor y ple de caritat. Una pobreta noya que estava mitj ensonyada rebé un esglay al estirarli la roba que ab má descarnada aguantava la infelís. S' havía cregut que podía ser ella per son cabell d' or que relluhía ab lo raig de sol que entrava per la escletxa d' un finestró mitj ajustat.

Seguírem inutilment tots los llits y no li trobá; s' llensa fora de la sala plé de despit y plorant de ràbia, sense que se li ocorregués mirar lo registre per saber si ja n' era fora ó si no hi havía entrat. Confesso que á mí tampoch se 'm va ocorre. Jo sols veia al Enrich d' una manera gens tranquilisadora y tot mon afany fou no pérdrel de vista.

Era hora d' entrar á classe y 'm vaig atrevir á dirli si hi volía anar ab mí. No 'm va pas dir ni sí ni no. Agafat ab mí hi va entrar com podía haver anat á calsevol altre lloch.

Lo catedrátich feya dias que no l' veya, y com l' estimava de debó, al véurel entrar, tot fent la mixta rialla digué:—«Vamos, hoy nos dará V. la práctica, senyor Comas,»—que aixís se deya l' Enrich d' apellido. Maquinalment se posá la brusa y comensá á preparar l' estoig mentres dos mossos portavan lo cadáver.

—«Vamos, señor Comas—li digué al véurel tot parat ab l' estoig á la má—se trata de una anemia cerebral; se presentan en esta enfermedad los síntomas suficientemente evidentes para que la ciencia...»—No pogué continuar lo bon senyor al veure al Enrich caure en rodó com ferit pel llamp al acostarse al cadáver de la María, puig no era altre l' que tenia al devant.

Pobra María, quina carta més horrible li escribia, enviantli per la casualitat tot son cos perque l' trossejés, ell que per conservarne un sol fil d' or hauria donat tota sa vida. ¡¡Pobre Enrich!!

JOAQUÍM M.ª RIBALTA

En el qual s'entra al lo que cosa començant en l'última
part del qual es tracta de resolució d'una sèrie de
quesos verencs d'ells ob ansòs, però només una alunciada
que l'últim dels quals, que era el segon i costat dels dos darrers, el
més aviat del darrer dels dos, va ser tomada al matí de tota la
seua deuotio al qual es va tornar al matí. Això que tot
el dia no havia fet es va fer a la tarda, i així es va fer la
ESPLAYS

Tots vos hem plorat; tots nos planyém del buyt que ha-
veu deixat; nostras caras rialleras s'han tornat un
símbol de tristesa. ¡Cóm vos ha plorat la mare! Quin
desfici! De cap manera ha pogut calmar son plor. Sols li
minva la pena lo conreuhar las plantas sortidas de sas entra-
nyas. Avans nos despertava un chor d'àngels; avuy nos des-
perta un cant místich y endolat de veus rogalladas que no
s'entenen.

No veig lo cel blau, ni la lluna, ni las estrellas jugant al
llach; no m' enlluhera l'sol, ni sento l'soroll del bosch
quan lo remou l'vent, ni l'de l'aygua que riu avall devalla.
Tot se'm confon ab un núvol espés y se'm fon per entre la
vaguetat.

Caminant ab feixuga carga, vaig acostarme aprop vostre.
Passatges feréstechs, precipicis, tempestas y fosquetat, alimen-
tat ab lo descubriment de novas ambicions; amichs que's gi-
ran, ilusions que's perden entremitj dels més forts desen-
ganys. Tot s'agombola devant meu com la brumera dins lo
gorch. Tot son obstacles en mon camí. Camina que camina-
ràs, tots los nats acudirán á vostre lloch, á tots los veuréu

entorn vostre y, al trobarvos, lo foll arrepentiment fará que 's fonguin dins foscas tenebras.

* *

Entremij de grandíssimas socas que ni la terra pot engolirne las arrels que nerviosas se reblincan, s' hi ovira una planuria gran, molt gran, plena de lliris blanxs. Sols se sent la remor de las fullas y las flors que suaus las gronxa 'l vent. Tot armonisa. La remor ab lo color; lo lloch ab lo cor. Y mon esperit s' eleva á las alturas més puras esclatant en un devassall de llágrimas devant la bellugadora estrella que al firmament apareix, veyentme imaginada vostra figura que, sens entorpiment se passeja entre mitj dels lliris que 's plantyen del vostre trepijj. La olorosa flayra extasia mon cor y passa un vel devant mos ulls quedantme com condormit.

Vegí esclatar poncellas quan vos las oloravau y las vegí pansir quan jo las tocava.

Feya vent y 'ls lliris se blincavan. Quinas sumsadas!

Las montanyas del fons totas tapadas; lo cel morat anava enfosquintse; l' estrella brillava més y més y la claror fugía; tot s' aná endolant, tot se difumía. Los lliris ja no eran tant blanxs, ja no s' hi veyan las tacas grogas; no més ne quedava la olor: tot era fosch fosch. Jo, abatut de tanta felicitat, m' adormía al vostre costat. Una gran xiscladissa 'm despertá de aquell somni tant dols; no veya ni pensava rés, enterament res; tot era fosquetat.

De cop pàssá un vol de grallas que del cel baixan reventas. Tot era estrellat, las estrelles brillavan á quina més y allá al lluny del lluny una nota verdosa dava senyal d' un nou dia.

Las grallas anavan passant; lo cel s' enverdia més y més tornantse 'l fons groguench; los estels fugían y tot se tornava a dibuixar; tot adquiría forma y 'ls colors agafavan més forsa y ab suau marxa recobrava vida y tornava á esser lo qu' era. Al horitzó apuntá 'l sol llenant la resplandor per l' espay.

Ja havia fugit la estrella que tant brillava, y al no véurela á n' ella no us vaig veure. Allavoras desfalliren mas ilusions quedantne sols la mostra del paissatje que tant cambiá mon pensament. Lo sol anava pujant cremant la terra y fent sortir

un fumasol que marejava per las *sigui-sagas* que feyan los polls plantats apropi d'un rech. Las cigalas ab tota forsa rascavan sas alas y de tant en tant passava alguna serp arrosegant sols la cua per no poguer resistir son cos la tremor de la terra. Tot crema, tot es sol; aquella forsa de sol que fa reviure la naturalesa més que no revifa mon cor.

J. V.

ANNA ARCH

HORA BAIXA

Ja 's pon lo sol: las ombras precursoras
de la nit per l' espay van extenentse.
Allá al fons de la vall térbola boyra
envolcalla la vila silenciosa,
y, amunt, amunt, apar que se l' enmene
entre perfums del bosch dret á la Gloria.
Dalt altívol turó y entre vells rouras
trau son front clivellat la sufragania;
l' antich fossar de portas esterlladas
es al costat; la lloca en ell pastura
clocant, clocant; seguintla la llocada.
Los jornalers retornan de la feyna
cantant alegrement; los joves parlan
de ballas y d' apolechs; los vells remembran
los sermons predicats al novenari.
Aprés los tardaners; un ab lo cávech
posat sobre la espatlla va fent via
frech á frech á un fadrí que mena mula
portant plena á gom dos portadoras.
Un mosso catxassut fent lo cigarro
ve darrera ab dos bous que per las banyas
marxan junyits y apar que ni esment tenen

que vagí ressagat qui al mas los torna.
S' ou arreu dels aucells la xerradissa,
puig que encar ben bé'l sol no es á la posta.
Quan la nit son mantell d' ombras extenga
y mostri sa diadema diamantina,
llavoras turnarán fins á trech d' alba
los cantors de la nit, grills y granotas.
Los remats per camins y per dresseras
van fent via als corrals, alsant espessas
boyras de pols; si un cap deix la remada
ó queda ressagat, dalit li dona
la fona del pastor, que 'l tret may erra.
Lo sol ja s' es colgat; ja parpellejan
estels á voliors; masías y arbres,
iglesia y campanar, tot ho envolcallan
las ombras de la nit: tot es silenci!
Al fons de las masías escampadas
una llum que altra hi llu, que van fonentse
tant punt los mossos van barrant las portas.
La vila dorm, tot calla; sols ressona
lo crit d' un gall y d' altres que contestan,
y los lladruchs dels cans que desde l' era
vigilan constantment mentres dorm l' amo.
També mon cor s' adorm ab melangia
quan arriba aquest' hora misteriosa,
y mon ànima apar que, envolcaltada
ab boyras y perfums, amunt fa via
cercant un lloch que sols ha vist en somnis!

EMILI COCA Y COLLADO.

... que d' aqüell dia es comença i so menys més de dos dies
que s'ha perdut en el viatge. Els dies següents no s'ha estat en el camp
i en la nit s'ha dormit a l'aire lliure. En la matinada del darrer dia
s'ha dormit a l'aire lliure i en el matí s'ha anat a la ciutat de Girona, que s'ha visitat i s'ha comprat un regal per la dona dels amics. El dia següent s'ha tornat a l'aire lliure i en la matinada s'ha anat a la ciutat de Tarragona, que s'ha visitat i s'ha comprat un regal per la dona dels amics.

¡RENAIXENSA! ⁽¹⁾

Ja es aquí! No l' heu sentida?
Ja ha tornat, plena de vida
y més hermosa que may;
ve disposada á fer guerra
á tot qui no aymí á sa terra
ab noblesa y sens desmay!

A ciutat prou be hi vivia,
mes, la enveja que's congríà
en lo cor d' uns mal-nascuts,
trobá que li feya nosa...
Pels burdells es afrentosa
la noya maca ab virtuts!

Cap al Camp de Tarragona
marxá ella; á Girona
son company se va acullí;

(1) Poesia llegida en lo Teatro Romea per lo primer actor y director del mateix, D. Enrich Borrás, en la funcló donada per la «Tertulia Catalanista» lo dia 18 del mes que som, en honor de La Renaixensa y Lo Regionalista, ab motiu de sa reaparició en nostra ciutat.

si en lo Camp hi ha gent valenta,
prou sab Fransa si es ardentia
la sanch del bon geroní.

Allá hi va trobar fermesas
d' amistat, tantsols compresas
per la catalana gent;
no amichs, germans hi trobava
quan á una porta trucava
demanant aculliment.

Quan de Madrid van ferirla,
tot Catalunya al sentirla
va aixecar sagamental,
que ella es lo símbol més noble
d' aqueix viril y honrat poble
que no sofreix cap dogal.

Com d' antigor flors sanguinas,
mostraren las barretinas
del jovent nostre 'l brahó;
com del pervindre poncellas,
rumbejavan las donzellas
en son pit nostre penó.

Catalunya 's deixondía
quan sa ferma veu sentía
de llibertat dant lo crit...
y avuy, la d' abans retuda,
fins arriva á ser temuda
pels enemichs de Madrit!

Fins allí s' hi ha dit:—¡Ja es hora
de darli 'l que tant anyora
al qui viu esclavisa!—
¿Sera cert, donchs, que comensa
pels pobles la renaixensa
de justicia y llibertat?

Avant, companys, y coratje!
 La fi de nostre romiatje
 no es lluny; si no 's veu lo sol
 l' hermós present n' es aubada;
 ¡miréula, ja es arribada
 aquella á qui'l cor tant vol!

Ja es aquí! No l' heu sentida?
 Ja ha tornat plena de vida
 y més hermosa que may;
 ve disposada á fer guerra
 á tot qui no aymí á sa terra
 ab noblesa y sens desmay!

MANEL ROCAMORA.

l'auçella ha retornat, l'auçella que aixalaren
ab barbre despotisme, ja torna á sé á la llar;
ja tots ab veu potenta podém dar crits de Patria!
ja no tenim lligadas del tot las nostres mans.

RETORN⁽¹⁾

L'auçella ha retornat, l'auçella que aixalaren
ab barbre despotisme, ja torna á sé á la llar;
ja tots ab veu potenta podém dar crits de Patria!
ja no tenim lligadas del tot las nostres mans.

Ja canta entre nosaltres sos cants de renaixensa;
fins l' ànima s' hi esplaya sentintla refilar,
joliua y encisera quan ha cridat: Ja torno!
cóm li hem obert alegres lo cor de bat á bat!

Ja es fora la mordassa, ja 'l crit no se 'ns ofega;
si 'ls llavis ja son lliures, encare som esclaus;
mes esperém ab ansia, que quan més se 'ns deturi,
el crit de «Via fora» més fort se sentirà.

La nostra llengua hermosa arreu la persegueixen;
si 's vol parlar de patria ha d' esse en castellá;
ni per resar la volen, la tenen menyspreuada,
no 'ls plau, y nos la deixan tantsols per renegar!

(1) Poesia llegida per lo primer actor D. Enrich Borrás en la funció celebrada en lo Teatro Romea en honor de la reaparició dels periódichs *LA RENAISENZA* y *Lo Regionalista*.

Y aquests que aixís se 'n befan, aquests que ab tó d' escarní
á nostres prechs de patria responen inhumans,
son gent de terra estranya que ni 'ns coneix sisquera,
son gent de fora casa que 's menja nostre pá!

La patria encare alena, viu are y viurá sempre
per més que l' endogali l' enveja d' un tirá,
al foch del amor nostre fondrérem lo jou que infama
y al caure las cadenes los fronts s' aixecarán.

¡Avant! Quan Catalunya sa llibertat recobri,
los nostres sacrificis cofoya premiará...
quin goig veure á la mare després de llarga ausència!
quin goig veure á la patria de nou en llibertat!

Si 'ls vells ja no serveixen, per xó no hem d' aturarnos;
la joventut es forsa, es riu que va á la mar,
que tenen bras de ferro, n' hi ha bona collada,
si la llevó es de mena, la planta creixerá!

L' aucella ha retornat, l' aucella que aixalaren
ab barbre despotisme, ja torna á sé á la llar;
donemli benvinguda, y al crit de renaixensa,
responga un crit de patria, de patria y llibertat!

JASCINTO CAPELLA.

PELEGRINACIÓ
AL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA

AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA

TOT L' ANY

(INTIMAS)

AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA

AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA
AMB EL MÓN DE LA VIDA

ABRIL

Ans d' arrivar la primavera,
la temporada riallera,
la més florida de tot temps.
I' espero ab ànsia y ab fal-lera,
ab impaciencia y goig ensemps!

Y quan lo mes d' Abril s' atansa,
quan ja lo dia va allargantse,
quan ja lo sol es més brillant,
sento 'l consol, ó l' esperansa
de millors dias que vindrán.

¡Ab quin dalé veig que 's comensal!
Es en lo temps qu' en tú més pensa
mon pensament qu' es sempre teu;
puig la dolsor que l' ayre llensa
no es primavera al costat teu;

tu la completas, tu be l' acabas,
 tu que l' hivern endiumenjavas
 ¿qué no farás en temps aixís?
 Puig si l' Janer l' endiumenjavas,
 será ab tu Abril, lo Paradís.

La sento tant, verge encisera,
 la sento tant, la primavera,
 que la tristesa del cor meu,
 sols ab l' afany ab que l' espera,
 se va fonent com si fos neu;

la primavera ja comensa;
 ¿sents quina olor la terra llensa?
 Aquest' alé que porta amor
 jo la voldría més intensa,
 que s' hi negués de pler mon cor.

¡Quántas aromas deja l' ayre
 que l' trobo dols, portant la flayre
 de cada flor quan se desclou!...
 Pro encara jo no l' sento gayre:
 més primavera, no 'n tinch prou!...

No 'n tinch may prou, ma bella aymía,
 no 'n tinch may prou!... Jo be voldría
 omplirme l' cor, beure l' espay!...
 Si fos ab tú, ja s' ompliría!...
 Mes, sense tú, no s' ompla may!...

F. GIRBAL JAUME

DE LA VIDA

MIRA quina dona més hermosa va en aquell cotxe. Es que ho es de bonica! No trobas?—Y l' meu amich m' ensenyava una senyora d' uns trenta anys que anava mandrosament recolzada en una victoria. Lo cotxe passá per aprop nostre allunyantse al pas dels brioses cavalls que l' coixeró retenia. — ¡Es que ho es de bonica! — torná ell contemplantla embadalit.

—Si, d' hermosa ho es, pero á mí no 'm fa cap goig. Fàstich me fa, y més que fàstich rabia ..

Noy, ets ben diferent de l' altra gent. T'asseguro que á tots los que l' he ensenyada la troban hermosíssima. Ets l' únic que sostens lo contrari.

—Es que tinch motius pera sostenirho.

—¿Qué la coneixes, potser?

—Sí; la conech un xich massa. Per aixó 't dich que 'm fa rabia y fàstich.

—Vaja, te 'n deu haver fet alguna de grossa. Ja he notat que abaiixava la vista quan ha passat per aquí.

—A mí no m' ha fet res, pero á algú altre sí. Vols saber sa historia?

—Home ja fa estoneta que tinch certa curiositat pera sa-
LA RENAIIXENSA.—XXVII.

piguer lo per qué de la teva opinió tan contraria á la de tothom.

—Donchs escolta. Es viuda de poch; encara no fa un any. Se diu Ramona. Era la senyora d'en Jordi Puig, lo nostre condeixeble. ¡Pobre Jordi! ¡Quina fí va tenir! Ella, aquesta dona lo va matar. ¡Y tan enamorat com n' estava!...

Ja 'l coneixías tu á n' en Jordi... Ell y jo eram del mateix poble. Un bon xicot, incapás de fer mal, rich, molt rich, orfe, sense ningú que'l gobernés y sens altre pensament que'l de la seva estimada. Que n'hi donava de disgustos que tots los parents s' oposessin en aquellas relacions! Pero ell perfidiós y fora. Quan estudiava, no era dels calaveras, al contrari, sols pensava en guanyar lo curs y en que arribessin las vacacions, pera entornársen al poble á passar l' estiu al costat de la Ramona, la que havia d' esser la seva esposa. Lo matrimoni lo tenia acordat d' anys, pero 'l seu curador no volia donarli 'l consentiment. Y á n' en Jordi li tardava á passar lo temps pera poderse casar! Per fí acabá la carrera, entrá en la major edat y 'l matrimoni 's realisá. Ell semblava que's tornés boig d' alegría, enamoradíssim de la seva Ramona. Ella... ella, no ho sé; no la vaig entendre. La gent deya que de cor may l' havia estimat á n' en Jordi, que s' hi casava per forsa, perque 'ls seu pares li obligavan, pels diners... Y varen tenir rahó .. Pero si'ls hagues sis vist per fora als primers mesos de casats, haurias dit, com jo, envejas, cosas de la gent... Y en Jordi no 's cansava de fer saber y de fer participar á tothom de la seva ditxa, de sa inmensa felicitat. Lo viaje de núvis, la estada en una de las sevas fincas, sols, tots dos solets, sens ningú que 'ls destorbés, entregais per complert als deliris del seu amor... un poema de passió que duraría eternament, segons deya ell.

Un cop casats s' estableiren á Barcelona. Ab ella, acostumada á la vida de poble, la capital la enlluerná, se li despertá la ambició y la vanitat, volgué figurar y anar bé, y ser elegant, y ho lográ. La figura l' accompanyava, d' hermosa ho es, y la fortuna del seu marit li permetia gastar cert luxo. Y en Jordi gosava sortint ab ella á passeig. No li agradava poch veure com la gent se girava pera contemplar aquella soberana hermosura que portava al costat y que á ell sol pertanyía. La Ramona 's feu dona de moda; anava á reunions, al Liceo,

á tot allá abont ella volía; no havía de fer més que indicarho y tot se cumplíə. Boca qué vols cor qué ditjas.

En Jordi no exercía la carrera, no feya més que estar per la Ramona y gastava, anava gastant totas las rendas del seu patrimoni y fins lo que no eran rendas, tantsols pera donar cumpliment á n' ella, pera ténirla contenta.

La lluna de mel passá. Los negocis no anaren prou be y vingueren los primers disgustos. Pero passavan desseguit; eran boyras que prompte s' esvahían. Una nit, en lo Liceo, s' estava ella asseguda en lo seu palco de platea, repenjada prop de la barana; ell seja al fons, prop de la porta del antepalco. Durant un dels entreactes, la colla de gomosos comensava á desfilar pel passillo devant del palco; era la ocupació d' ells cada vespre que la Ramona anava al Liceo; molts no servían per altra cosa. De prompte un castellà més atrevit que 'ls alt es, expressá sa admiració aturant se al devant d' ella y exclamant imprudentment: «Es usted muy hermosa...» Y ella, va somriure ab un somrís de vanitat satisfeta. Ja n' hi va haver prou. En Jordi, al véureho, s' pensá qui sab qué, y de malhumor, exaltat aquell dia per una pérdua de Bolsa, s'aixecá del seu lloch y ab una revolada l' agafá per un bras y la feu ficar dins del palco. Al arribar á casa comensaren las recriminacions, la gelosía... La pau del matrimoni s' havía acabat.

L' endemá en Jordi s' presentá á casa á contarmho tot — ¡Tinch una por—me deya—la Ramona que no va be; ja ho veig y 'l dia que no pugui donarli lo qu' ella vol!... Y jo la estmio, la estimo com un boig... Tot me surt al revés. La Bolsa cada vegada 'm va pitjor. D' allá dalt m' escriuben que no 's cull res, que 'l grá va á donar, que del vi no se 'n trem cap diner... y per satisfer las capritxadas d' e la, vaig hipotecant fincas, hipoteca sobre hipoteca y enderrerintme, enderrerintme... Las pensions se 'm menjan y no sé com ferho... —Home tingas valor—li deya jo—expósali la teva situació tal com es, dígali qu' heu de fer economías y vos entorneu á viure al poble; allí estarás á cubert de tot. La Ramona no deu pas tenir tan mal cor.

Després vaig estar un quant temps sense véurel á causa d' un viatje. Quan vaig tornar, lo trobí malalt á Barcelona mateix. Y 'm confessá que no havía tingut prou valor pera

seguir los meus consells, que continuava entrampat y cada vegada més mal. Se li havia declarat una mielitis que 'ls metges reputavan incurable. Y en proves y medecinas ne va gastar de diners! Al últim lográ caminar, pero poch á poch, sostenintse ab un bastó, arrossegant sempre 'ls peus. La Ramona per això no s' estava d' anar á passeig y de corre. Sortia sola. Del seu marit ni se 'n cuidava; deya que l' aburria. Com los diners anavan escassos, la casa era un infern; cada dia's barallavan casi tanas vegadas com se veyan. Per fí va haverhi 'l terratrémol. Los acreedors, cansats d' esperar, se tiraren com llops afamats sobre 'ls bens d' en Jordi; va venir l' embach... Al cap d' uns quants dias m' escribia una carta participantme que la Ramona li havia fugit de casa emportánseli totes las joyas y quants diners pogué arreplegar.

Y l' pobre Jordi va tenir lo que pochs haurían tingut; una resignació gran. Ni tantsols la recriminá. Scl, trist, pero sempre resignat ab la seva desgracia, aná arrossegant una existència miserable. De la seva fortuna no n' hi quedá res; ni tantsols va havernhi prou pera pagar als acreedors. Llavors va viure de caritatis, casi de lo que li donavam los pochs amichs que varem quedarli, porque 'ls més, los que l' havíen conegut en lo temps de son esplendor, no 'l volían coneixer. Ja ho deya ell; es un gran aislador la miseria... Pobre xicot! Tan bon mosso y fins elegant, se deixá, anava ab uns cabells llarchs y una barba desgrenyada. Volía sortir sens que ningú l' accompanyés y pel carrer donava llàstima véurel caminar ab aquell pas, arrossegant los peus, tintinejant...

—Y d' ella?

—D' ella, va estar prop de dos anys sense saberne res. Deyan qu' era á París. Un dia vaig trobarlo pel carrer y 'm va dir:—¿No ho sabs? ¡Es aquí! La he vista. Sí, no 'm cap dupte, era ella, ella tan hermosa com sempre; anava ab cotxe...—Y no vaig tornarhi á enrahonar ab lo meu amich.

Després vingué la tragedia. La vaig veure per casualitat. En Jordi atravesava'l Passeig de Gracia ab lo seu pas, poch á poch, arrossegant los peus; baixava un cotxe á galop. No sé si 'l cotxero no va veure á en Jordi, ó aquest no 'l sentí, ó s' aturullá al veure'l cotxe aprop seu. No ho sé lo que passá per aquell cervell. Volgué retrocedir y no va tenir temps, los cavalls l' atropellaren, las rodas li passaren per sobre. Jo m'

estava assegut á Nòvetats ab altres amichs y al sentir los crits hi varem corrie. Llavors vaig compendre lo que havia passat. Del cotxe 'n baixá la Ramona y al veure á ell se desmayá potser com á únic recurs. Algú la portá á una farmacia; una dona guapa, desmayada, sempre troba qui se 'n condol. A en Jordi 'l portaren al Hospital y la mateixa nit morí sense haver dit una paraula. L' endemà, cnatre amichs contats l' accompanyaren al cementiri modestament, com correspón als desgraciats

A la Ramona desde llavors la he vista moltes vegadas. Ja ho veus, corre per aquí indiferent a tot, ab la insolencia y desvergonyiment que dona 'l vici... Diu que hi ha un banquer que 'l paga aquest rumbo qu' ella porta... Ni tantols ha tingut una mica de delicadesa per endolarse per la mort d' aquell a qui ella va matar y que li sacrificá lo que més s'estima en lo mon: l' honra y la vida...

—Tens rahó; la historia no es gens bonica. Pero vaja, ella es molt hermosa, conféssau.

—Donchs dedicathi si tan entussiasmat n' estás de la seva bellesa. Potser podrás substituir al banquer.

—Aixó ja es un' altra cosa. No; ab una dona aixís no hi vull res. Per trobarla ben hermosa no se n'ha de saber la historia. Després de sabuda, un se l' ha de mirar de lluny... de molt lluny... que hi hagi forsa distància...

JOSEPH M.ª AGUIRRE

MISSIONERS

Un jove, qu' estimo de cor, y que, arrastrat per vocació irresistible, 's prepara per esser aviat sacerdot de Missions Estrangeras, acaba d' enviar-me al moment de rebre ordres majors y de pronunciar lo vot suprém, una carta que m' ha conmogut forsa. Aquest piadós minyó—casi may he trobat una ànima tan estussiasta y tan pura—m' escriu que, d' aquí pochs dias, al moment de sos desposoris místichs, pregará per mí, demanantme en cambi que li dediqui un recort en aquella hora decisiva de sa vida.

Jo no esperaré pas aquella hora pera proclamar devant de tothom y ben alt fins á quin punt mon jove amich me sembla envejable en l' ardor y la sinceritat de sa fé. Perque als ulls mateixos del incrèdul—y, quan dich incrèdul no es pas, gràcias á Deu, de mí qui parlo,—lo missioner es admirable.

En efecte, no solzament accepta ab tota sa severitat la regla imposta als sacerdots y als religiosos, sino que de més á més renuncia sens esperansa de véurels may més á son país á sos pares, á tots aquells que l' han estimat. Se 'n va per sempre á viure en climes dolents en mitj de pobles bárbrics y crudels. S' hi presenta sol y sens defensa, no tenint més escolta que son àngel de la Guarda, únicament armat de son coratje y del Evangeli. A aquests salvaijes que tremolan de

terror devant d' ídols amenassadors, ell los hi parla d' un Deu d' amor que vol que se 'l adori en esperit y en veritat. A aquestos sers governats, per sos sols apetits, ell preten enseñyar la moral cristiana que doma 'ls mals instints é inculca virtuts novas de las que ell dona l' primer exemple. L' esperit de guerra y de ràbia es l' estat normal d' eixos desgraciats; lo missioner exigeix que perdonin á sos enemichs y 'ls hi diu: «La pau sia en vosaltres.» Son instinct es lo robo y la rampinya. Lo missioner los hi diu que fassin caritat y desprecien los bens d' aquest mon. Viuhen en una promiscuitat casi bestial; lo missioner los invita á las castas alegrías de familia. Als ven-suts los fan esclaus y trafiquejan ab carn humana; lo missioner los declara que tots los homes son germans en Jesucrist y 'ls prega que trenquin las cadenes dels oprimits.

¡Quánt de perill per aquest sacerdot ple de dolsesa que no pot oposar més que 'l Sancrist á las armas espantosas aixecadas á cada pas demunt son fron! Sovint cau ferit en los primers passos de son viatje apostólich, ans mateix d'haver pogut operar una sola conversió. Pero desde molt temps ha fet lo sacrifici de la vida y está resignat als suplicis y á la mort. ¿Qué dich? La desitja, la espera aquesta mort gloriosa y la accepta ab deliri, convensut de que la sanch del mártir fecunda encara més una terra impia que l' aygua mateixa del bap isme, y que 'l nom del bon Deu no será pas oblidat per los butxins als que son heroisme espanta y que ell beneheix tot expirant!

Sí, tant lo qui nega tota vida futura, com aquell que no te esperansa—si guarda 'l sentiment de la grandesa—no pot refusar al missioner sa emoció y son respecte.

Jo 'ls trobo en lo més fondo de ma memoria aquests sacerdots de missions estranjeras perque en aquest recó del barri Saint-Germain, ahont hi vaig venir aviat fará 56 anys, y ahont hi visch encara avuy, se 'ls hi troba molt sovint.

Quan era petit ja excitaren la meva curiositat infantil. Tant diferents los trobava dels altres eclesiástichs. Sa testa bronsejada, sa llarga barba, son caminar viu y atrevit que feya cruxir la sotana, y, en tota sa persona un no sé qué de viril, millor dit, militaresch. Tot aixó m' omplía de sorpresas. Alguns—se sab que sovint fan grans serveys á la Fransa, en sas llunyanas missions—estavan condecorats com los soldats.

A voltas, devant d' un edifici d' apariencia clerical, veya

baixar del cotxe un bisbe vellet, ab la gassa verda y daurada entorn del barret, ab la creu pectoral que brillava entre 'ls rius de plata d' una barba de patriarcha. Y la bona gent del barri deya respectuosament lo nom del exòtic prelat y 'l de sa diócessis, entre negres, en la trista África, ó, entre'ls grochs, al fons de la espantosa Assia.

Al aspecte d' aquests sacerdots viatjers, lo noy d' estudi, com jo era allavoras, somniava ab los amples mars y ab los païssos misteriosos indicats demunt mon atlas, ovirava llargues travessías, naufragis en illes desconegudas, aventuras extraordinàries en mitj de salvatges armats de massas y al cap una diadema de plomas de indiot real.

Los bons Pares no s' ho pensavan; pero 'm feyan venir á la imaginació, quan jo tenia dotze anys, vint existencias iguals á la de Robinson Crusoe ó del capitá Cook.

Aquests sacerdots que llach temps m' apareixían banyats ab la poesía de mos recorts d'infantesa, los he vist de prop no fa pas gayre en una de sas horas més solemnes de sa vida religiosa. Un de sos deixebles. L' excelent jove de qui parlava suara, m' havia fet assistir á la conmovedora cerimonia d' un viatje de missioners.

No probaré pas de donarvos la descripció després d' haberho Lluís Veuillot. Permetéume solzament anotar aquí la meva impresió, una de las més fortes que han somogut ma existència.

Era en un jardí despullat, baix lo sol apagat de la tardor. Las altas finestras del vell edifici semblavan guaytar als sacerdots y als lâychs que passavan pels claustres al toch d' una grossa campana chinesca, de soroll esquerdat y desgradable. En un àngul del jardí la imatge de la Verge s' aixecava radiant, entremitj de las gotas d' or de nombrosos ciris. Devant d' ella los deu «Viatjers» pregavan.

Jo veia de lluy las esquenes y las espatllas que tant de sufiments aviat passarián, y sos clatells doblegats, com oferintse ja á la ganibeta del matador. Cantavan agenollats las suas litanías y la assistència, dreta, responia chora'l *Ora pro nobis*. Pero quan invocaren á la Reyna dels Apòstols, la Reyna dels Màrtirs, la Reyna dels Confessors, tots caygueren de genolls demunt de las fullas mortas. Vaig sentir llavoras passar per sobre aquesta multitud y dins lo meu cor una fressa sagrada.

Sí, tots sentírem llavors per acció reflexa y per simpatía per aquells joves que despreciavan la mort, quelcom de la angoixa que sentí Jesús á la vetlla de son sacrifici, en la nit tràgica, sota las foscas y tranquilas oliveras.

No obstant, aquest no era encara l' moment més patètic de la solemnitat.

Finidas las lletanías, seguiren als «Viatjers» á la capella, qu' es freda y sens ornaments. Sòbria y severa també fou la paraula del Pare Superior, qui, en nom de tota la congregació, va darlos l' adeu en aquest mon—per sempre.—En termes d' una fermesa rara, insistí sobre aquest adeu, repetint als viatjers, que marxavan sens pensar en la tornada, que deixaven per un may més sa patria y sa família, y que la separació era definitiva, complerta, absoluta. En los banchs y en las tribunas de l' iglesia hi havia 'ls pares y 'ls amichs dels joves missionistes. Pero aquests, drets, impassibles, los ulls baixos, los brassos creuhats sobre l' pit ab una mascle energia, escoltavan sens fer cap accionat, sens un sospir, sens ni un moviment de parpelles, al orador que repetía sempre la paraula adeu y 'ls recordava que l' sacrifici era irreparable.

Era molt senzill, era molt terrible.

Quant lo Superior hagué terminat sa alocució, 'ls viatgers vingueren á arrenglerar-se l' un darrera l' altre devant l' altar. Estaven allí plens de forsa y de joventut, y semblavan esperar lo sacrifici. De cop vaig pensar en las víctimas de la *Commune* esperant las balas dels federats.

Llavors comensá l' acte més conmovedor de la ceremonia. Tots los assistents desfilaren l' un darrera l' altre per devant dels missioners, besàntloshi 'ls peus primer, després la cara. Sobre 'ls peus primer, per desitjalshi bon camí y molta cullita d' ànimis d' infiels; sobre las dues galtas, en senyal de fraternal tendresa y d' etern adeu.

Jo anava acompañyat d' un jove poeta amich meu. No duptarem ni un instant ni l' un ni l' altre en cumplir lo rito, perque 'ls que tenen un poch d' ideal dins l' ànima abaixan lo front sens esfors devant lo que es verdaderament gran. Tots dos teníam los ulls plens de llàgrimas al sortir dels brassos d' aquest soldats de Cristo, d' aquests caballers errants de la Fe que 'ns habian apretat sobre son cor ab un dols somriure, recomanantse á nostras oracions.

—Mas oracions! Vos me las demaneu, caríssim jove, vos que aneu á entregarvos al servey de Deu ab promeses eternals y á qui l' any vinent, si soch encare aquí, vindré á donar l' abrassada en la iglesia de Missions!—Mas oracions! Jo las havia desde molt temps olvidadas, y he hagut de menester llarchs mesos de malaltia y sofriment per confegirlas de nou, per desdenyar ab disgust totas las vellas caborias posadas devant ma rahó y per allargar las mans á un Pare celestial del qui vull per sempre més obheir la misteriosa voluntat. Pero jay! malgrat tots mos esforços pera recomplir mon cor d' humil confiansa, estich destinat, jo ho sento, á sofrir encare molt per lo dupte, y molts cops tindré necessitat de repetirme la paraula inmensa que Pascal s' atreveix á atribuir á Deu mateix: «No 'm buscarías si no m' haguesses ja trobat.»

—Mas oracions! Son las vostras de las que tinch necessitat, intrépit y piadós minyó; las vostras y las de vostres amichs de las Missions extrangeras, d' aquests admirables cristians que, en la imitació de la vida de Jesús, han trist de preferencia sa passió y sa mort, y que jo vegí—en una hora inoblidable—arrenglerats devant l' altar en l' actitud de víctimas, promptas á sufrir per la Creu y oferint sas mans obertas als claus del butxí y son pit á la llansa del llegionari.

FRANÇOIS COPPÉE.

A LA CREU DEL TERME

Benhajas una y mil voltas,
grat recort de temps passats;
si encar eras la mateixa
he tingut de preguntar.
Avans t' alsavas ardida
demunt lo marge d' un camp
y l' camí ral s' ajassava
á frech del teu pedestal;
mes jay! que durant ma ausencia
t' has deixat empresonar
com aucella casulana
dintre 'ls murs d' un arrabal.

En lo temps de ma infantesa
jo 't venia á visitar
acompanyat de ma mare
cada dia cap al tart.
Sobre aquests grahons de pedra
casi cuberts per la gram,
ella s' hi asseya á fer mitja;
jo m' enfilava fins dalt
y després los devallava
d' un á un saltironant.

Quan al cim del Coll de l' Aliga
reflectia l' últim raig
del sol, que anava á la pos a
pels turons de Bermellá,
solía passá 'l meu avi
ja enllestit del seu trevall;
deixava 'ls arreus en terra,
m' agafava de la mà
y 'm besava las galtonas
ab sos llabis arrugats.

Aquí, en la primera grada,
sempre 's solía assentar,
y, content, entre sas camas
ja 'm tenia empresonat;
aquí 'm contava rondallas;
aquí, al sentir la senyal
del res del Ave María
en lo rónech campanar,
rayentnos las barretinas
resavam tots dos plègats.

Quan s' enfosquía la plana
y fumejavan las llars,
y al cel ja hi pipellejava
una estrella sá y enllá,
vers lo poble feyam vía,
jo, content, sempre al devant,
desitjós de trobá' al pare
pera ferli l' amjstat.

Benehida creu del terme,
aprop teu me vaig fer gran;
que 't váreig perdre de vista
ja fa prop de quarant' anys.
Fins aquí la meva mare
plorosa m' accompanyá,
aquí 'm doná una besada
y l' últim adeusiau.
Ara he tornat, boy sens esma,
ab la barba y cabells blanchs;
he seguit carrers y plassas

sens trobar cap dels companys;
ni 'ls coneix, ni ells me recordan,
ni 'm donan lo deu vosguart.
Com foll, caminant sens esma,
he passat pel carrer gran:
la caseta hont jo vaig neixe
qué trista que m' ha semblat!
Al marxapeu de la entrada
bona estona m' he parat
batxillejant las escalas...
Sembla que ohís cantar
á la meva pobra mare
adormint al meu germá!
Una dona per mí estranya
després he vist devallar,
y he fugit lo plor al rostre
y en lo cor lo desengany.

Los que deixí plens de vida
jauhen tots dintre 'l fossar.
Tú sola, tu, creu del terme,
tú sola m' has esperat.
M' assech hont seya 'l meu avi
á qui no puch ja besar;
ni tinch cap net que m' estimi
ni veig la mare al costat.

Tampoch tú vius alegraya
com hi vivías avans;
ja no t' enronda 'l dols flayre
de las floretas del camp,
ni sents cada matinada
de la perdiuheta 'l cant...

Benehida creu del terme,
grat recort de temps passats;
si encar eras la mateixa
he tingut de preguntar!

J. VIA Y BATLLE.

LO POBLE CATALÁ

AL MEU AMICH EN JOSEPH PARADEDA Y SALA, COMPANY DE LLETRAS
Y FERM CATALANISTA

De cor franch, senzill y noble,
valerosa com no hi ha,
es la rassa d' aquest poble
que 's nomena catalá.

Entre 'l cant ardit de guerra,
que áxordava 'l pla y la serra,
sa primera llum vegé;
d' allavors, envers sa terra,
en son pit, l' amor s' aferra,
que més gran ja ningú 'l té.

Cants de monjos sa infantesa
bressolaren ab dolcesa,
com la mare al infantó,
fentli apendre la sabiesa,
la magnífica bellesa,
de la vera relligió.

Y ab eixa sava alletada,
sava per dos cops sagrada,
fruyts hermosos ha donat:
«Deu y patria» á la vegada,
sa bandera inmaculada
pera sempre ha agermanat.

May l' espill de sa grandesa,
de las glorias la puresa
ha pogut enterbolir,
ab son baf la mesquinesa,
ni en sa pensa, la vilesa
s' ha pogut jamay guarir.

Del travall ab la senyera,
fertils camps sa má feynera
los esqueys ha fet tornar;
puig be sab que es la primera,
y la gloria més sencera,
la que naix del travallar.

Rassa ferma y coratjosa,
rassa ardida y valerosa,
jo 't saludo entussiasmat:
Catalunya, patria hermosa,
pots estar ben orgullosa
per haver tals fills creat.

Tira amunt, nissaga ardida,
ta carrera benehida
protegeix, ben cert, lo cel:
si l' enveja malehida
vol anar contra ta vida,
no desmabi ton anhel.

Que també la mar inmensa
lo rocám abatre 's pensa
que troba en mitj de son camp;
mes sa vana fúria llensa

impassible, sens temensa,
la duresa del rocám.

Pera guía la fé bella
que es lo llas que ab Deu sagella,
y á la patria 'l gran amor;
sens recel segueix ta estrelia,
ferma rassa, puig es ella
la que te més lluhentor.

De cor franch, senzill y noble,
valerosa com no hi ha,
es la rassa d' aquest poble
que 's nomena catalá.

LLUÍS GISPERT V CASELLAS.

